

graffiti
графіті

Таня
Малярчук

Як я стала
СВЯТОЮ

Харків «Фоліо» 2006

(ВСТУП)

Ліза живе у великому будинку над Бистрицею. Коли Бистриця розливається, підвал і нижні поверхи затоплюються водою. Тоді Ліза спускається до сніданку на каное. Будинок називається «Пансіонат мадам Воке». Так його назвав старий дідище Бальзак, який заробляє на харчі тим, що п'є багато кави.

Кожного ранку Гарі і Григорій у столовій дають Бальзакові випити три літри цього міцного напою, після чого той лягає на канапу і швидко засинає. Гарі і Григорій спершу перевіряють, чи Бальзак справді спить, їхні лица витягуються від глибокого здивування, вони ходять кругами навколо сплячого, бідкаються, що, можливо, доза кави замала, а можливо, дідуган каву не випиває, а притримує в закапелках рота, як хом'як, потім сідають за круглий стіл, курять сигару і розмовляють на злободенні теми.

Бальзак, прокинувшись, мусить розповідати присутнім свій сон — це одна з вихідних умов контракту. Гарі і Григорій уважно слухають, перебивають у найцікавіших місцях, просячи розповісти доклад-

ніше і не оминати деталей у запахах і кольорах, і відтак дають стомленому і виснаженому Бальзаку десять гривень, як за нормальний робочий день. Такий заробіток Бальзаку подобається більше, ніж всі попередні. Він часто повторює Лізі, що людина повинна робити те, до чого має вроджений хист.

— Робота на Гарі і Григорія, — каже Бальзак, — підняла мене з моральних і духовних колін, тепер я собі дозволяю одягати капелюха, а на шию пов'язувати білий шальок, тепер я себе почуваю корисним суспільству, і я буду спати стільки, за скільки мені будуть платити, — ви мені платите — я сплю — я сплю — ви мені платите — а як інакше? — зараз, люба іпохондричко, платять за все!

Відразу видно людину, яка себе поважає. Після сну Бальзак виходить з пансіонату з високо піднятою головою, а Гарі і Григорій заздрісно дивляться йому вслід.

— Завтра треба дати йому три з половиною літра, — задумано каже Григорій, — не може бути, щоб організм цього старого хитруна зовсім не реагував на кофеїн. Колись він все-таки не засне, я відчуваю, що цей час вже дихає нам в потилицю.

— Ти просто дурний, як учорашній пес, — Гарі по-філософському до всього ставиться з недовірою, — я ж тобі скільки разів казав, що ця паскудна тварюка симулює. Ну не спить він! Я деколи довго дивлюся на нього, і здається, що він от-от моргне, або деколи я чую, як він соромиться пердіти, а де ти бачив, щоб

спляча людина соромилась пердіти! Симулянт він і жулік!

Гарі з Григорієм живуть у кімнаті з одним ліжком, просто навпроти Лізиної кімнати. Над їхнім одним ліжком висить чийсь портрет (коли мадам Воке приносить на вечір свіжих газет, Ліза просуває голову у їхні двері, щоб розгледіти, чий саме, але ніяк не може).

Коли Бистриця затоплює підвал і перші поверхи, Ліза підвозить Григорія і Гарі на каное. Деколи за каное чіпляється і Бальзак, але Григорій б'є його по руках, і той відстає. Григорій ненавидить Бальзака за те, що він будь-коли може заснути, — тільки кивнеш головою, аж гульк — Бальзак вже хропе, і навіть тоді, коли вип'є три літри кави — немає значення, — а от Григорій заснути ніяк не може. У дні, коли Ліза йому видається вродливою, він заводить з нею довгі душевні бесіди про людський сон і зізнається, що за все своє сорокарічне життя жодного разу не спав. Бувало так, що він примушував себе лежати у ліжку цілими тижнями, шарфом перев'язував очі, аж втрачав дар спілкування, але ні на хвилину не засинав.

— Мій батько казав, що людина не спить, коли закохана, отже, я закоханий сорок років підряд, і це кохання мені гірше смерті.

Тому у кімнаті Гарі і Григорія тільки одне ліжко. Гарі спить як нормальна людина. А Григорій цілу ніч читає все, що тільки можна прочитати. Під час

прогулянки на каное він загадково посміхається Лізі, мовляв, коли захочеш, я можу прочитати і тебе, дорога іпохондричко, обіцяю акуратно перегортати сторінки і не слинити кінці. Але досі Ліза чемно відмовлялася.

— Отже, — продовжує Григорій, — я прожив удвічі більше за всіх вас і навіть більше за себе, бо, хоч мені сорок років, але насправді, за життєвим досвідом, за кількістю з'їденої їжі, за кількістю продуманого і пробаченого мені вісімдесят. Тому я сміло можу вважати себе ровесником мадам Воке і не уступати їй свою грудку цукру.

Коли Григорій вперше признався Лізі в тому, що ніколи не спав, то Ліза дуже схвилювалася, але згодом Григорієві признання стали впливати на Лізу все менше і менше, бо кожного разу він сповідався так, ніби вперше. Тепер Лізу цікавить тільки те, які саме слова обере Григорій для розповіді.

— Моя люба іпохондричко, я хочу померти, — Григорій це каже так, ніби вперше, — і тому я багато їм. Пристрасна любов до їжі означає бажання вмерти. А подумай сама, навіщо жити? В мене нема нічого цікавого: а все через те, що я не можу спати! Так-так, прошу не дивуватися, за сорок років я жодного разу не стуляв очей до купи на довше, ніж для того, щоб кліпнути. А все найцікавіше, як на мене, трапляється з людиною уві сні. Нема сну — нема цікавості. Я ж бачу, яким щоразу щасливим прокидається Бальзак. І бачу, як Гарі цього не бачить.

Він не може побачити щастя там, де прокидається від сну людина, адже спить так солодко, як дитинча, уявляєш, ще й підкладає обидві руки собі під голову... Тому я багато їм. Бо хочу якнайшвидше померти.

— А я, — несміло пробує зав'язати діалог Ліза, — попри те, що теж хочу померти, навпаки не люблю багато їсти. Якщо по-чесному, то я боюся їсти. Боюся, що, коли в мене буде повний рот їжі, я раптом захочу пчихнути, а пчихання дуже підступне, бо його наближення завжди відчуваєш запізно, — і от, коли в мене буде повний рот їжі і я пчихну, я боюся, що біля мене сидітиме щонайменше п'ятеро людей. А кожної п'ятниці я не їм взагалі. Але я хочу померти. Значить, мені слід відмовитись від п'ятниць?

— Якщо ти хочеш померти, тобі слід відмовитись від життя, Лізонько. До речі, що тобі сьогодні болить?

— А як ви здогадались? Мене болить селезінка.

— О, я знаю на це лік! Тобі треба вбити селезень, закопати його на Вічевому майдані, а потім вбити ще двох людей, які наступлять по своїй глупоті на свіжу могилку. Далі закопати мерців на початку і в кінці вулиці Незалежності і вбити по двоє людей, які наступлять на кожную з могил. І так — поки все місто не стане цвинтарем. Тільки пам'ятай: по-справжньому ти вилікуєшся лише тоді, коли матимеш мужність, наступивши на якусь з могил, вбити саму себе.

Григорій спекотними днями дуже любить проїжджатись з Лізою на каное. Але тоді, як правило,

Зміст

3

КОМПЛЕКС ШАХРАЗАДИ

83

МИ. КОЛЕКТИВНИЙ АРХЕТИП

119

ЯК Я СТАЛА СВЯТОЮ